

# SUOMI – RUOTSI KIELIOPAS RIKOSTORJUNTAAN

Fraaseja ja käännöksiä ruotsinkielisiin asiakaskohtaamisiin poliisissa

Samuli Keskitalo

11/2021

## **ESIPUHE**

Suuret kiitokset avusta ja palautteesta komisario Riikka Laaksoselle. Ilman panostasi, olisi tämä työ jäänyt hyvin vajavaiseksi. Kiitos myös lehtori Maritta Mielty produktin oikoluvusta, sekä erityisesti siitä arvokkaasta työstä, jota joka päivä teet poliisiopiskelijoiden hyväksi.

Kiitoksia Opinnäytetyöryhmä 8 ohjaajineen vertaistuesta sekä arvokkaasta palautteesta.

Turussa 06.11.2021

Samuli Keskitalo

# TIIVISTELMÄ

## Samuli Keskitalo: Suomi–Ruotsi Kieliopas Rikostorjuntaan

**Opinnäytetyön muoto:** Toiminnallinen

**Julkisuusaste:** Julkinen

**Ohjaaja:** Ossi Kaario, Joni Tonteri

**Tutkinto:** Poliisi (AMK)

---

Perustuslaki ja kielilaki muodostavat lainsäädäntöpohjan kahdelle kansalliskielellemme, suomelle ja ruotsille, sekä linjaavat niiden tasa-arvoisesta asemasta yhteiskunnassamme. Poliisissa nämä kaksi kieltä tulisi nähdä yhtä arvokkaina ja niiden molempien käyttö yhtäläisenä oikeutena.

Aikaisempi tutkimus osoittaa, että poliisiorganisaatiossa on puutteita suomenruotsalaisten kielellisen tasa-arvon toteuttamisessa. Poliisit eivät tunnu osaavan ruotsia vaatimusten edellyttävällä tasolla ja yksittäiset poliisimiehet arvioivat omat kykynsä riittämättömiksi.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön produktina on suomi - ruotsi kieliopas poliisin rikostorjuntasektorille. Opas sisältää sanastoa ja fraasistoa, sekä käännettyjä tekstikokonaisuuksia helpottamaan poliisin ruotsinkielisiä asiakaskohtaamisia.

Opas pyrkii madaltamaan poliisimiesten kynnystä käyttää ruotsia työtehtävissä ja samalla lisäämään ruotsinkielisten suomalaisten oikeusturvaa. Opas on suunnattu lähtökohtaisesti rikostorjuntasektorin käyttöön, mutta sen yleishyödyllisyys mahdollistaa käytön myös muussa poliisitoiminnassa tai esimerkiksi koulutustarkoituksessa.

---

**Sivumäärä:** 17+24 liitesivua

**Tarkastuskuukausi ja vuosi:** 11/2021

**Avainsanat:** kieliopas, kaksikielisyys, ruotsinkielinen, kielelliset oikeudet, poliisi

# SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	1
2 TYÖN TOTEUTUS.....	3
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö .....	3
2.2 SWOT-Analyysi .....	3
2.2.1 Vahvuudet.....	5
2.2.2 Heikkoudet.....	5
2.2.3 Mahdollisuudet.....	6
2.2.4 Uhat.....	6
3 KAKSIKIELINEN SUOMI .....	7
3.1 Historiaa .....	7
3.2 Nykytila.....	7
4 RUOTSIN KIELI POLIISISSA .....	8
4.1 Lainsäädäntö.....	9
4.2 Osaamisvaatimukset .....	9
4.3 Havaittuja haasteita .....	10
5 PRODUKTIN TAVOITE .....	11
6 PRODUKTIN TOTEUTUS.....	12
6.1 Idea .....	12
6.2 Rajaus .....	13
6.3 Kieliasu.....	13
6.4 Ulkoasu .....	14
7 POHDINTAA.....	14
LÄHTEET .....	15
LIITE 1.....	17

# 1 JOHDANTO

Lähdin vuonna 2016 lukion jälkeen armeijaan, ruotsinkieliseen Uudenmaan prikaatiin. Siellä ollessani tutustuin moniin ympäri ruotsinkielistä Suomea asuviin nuoriin. Palvelusaikanani huomasin, ettei Suomen rajojen sisällä suomen kielen osaaminen ole itsestäänselvyys. Esimerkiksi osan pohjanmaalta tai eteläsaaristosta kotoisin olleiden kanssa ei voinut edes yrittää kommunikoida suomeksi, saati sitten Ahvenanmaalta saapuneiden.

Oli pysäyttävää kuulla heidän kokemuksiaan asiakaspalvelutilanteista Suomessa. Kuulemma ensimmäinen kysymys vastapuolelta oli näissä tilanteissa usein: "Can you speak English?" Olisi perin kummallinen tunne, jos itselleni tarjottaisiin Suomen rajojen sisällä lähtökohtaisena asiointikielenä englantia suomen sijaan. Suomea heikosti puhuville suomenruotsalaisille tämä oli kuitenkin arkipäivää.

Kysyessäni, millä kielellä he asioivat viranomaisten kanssa, oli vastauksissa hajontaa. Selkeästi ruotsinkielisillä alueilla, kuten Ahvenanmaalla, ei ruotsin käyttö ole ongelma. Liikuttaessa lähemmäs manner-Suomea, alkoi haasteita toisen kotimaisen käytössä armeijatuttujeni mielestä ilmetä.

Aloittaessani poliisikoulutuksen vuonna 2019 olin jo alustavasti pohtinut mahdollisuutta tehdä ruotsin kieleen liittyvä opinnäytetyö. Harjoitteluni aikana Turun pääpoliisiasemalla, kaksikielisellä Lounais-Suomen poliisilaitoksella, ajatukseni tästä vahvistui. Huomasin, että niin valvonta- ja hälytyssektorilla kuin rikostorjunnassakin ruotsin kielen osaaminen on vaihtelevalla tasolla. Toimintatapa tuntui olevan kaksikielisten poliisien käyttäminen ruotsin kieltä vaativissa tilanteissa, riippumatta asian haasteellisuudesta. Näiden kokemuksiin pohjaten syntyi halu muuttaa edellä mainittuja ongelmakohtia.

Poliisiammattikorkeakoulussa ruotsin opetus on toteutettu mielestäni niin hyvin kuin mahdollista. Opiskelijat lähtevät hyvin erilaisista lähtökohdista, joten on varmasti vaikeaa muodostaa opintosuunnitelma, joka palvelisi kaikkia. Suurella prosentilla ihmiset kuitenkin lähtötasosta riippumatta läpäisevät virkamiesruotsin ja ovat siltä osin virkakelpoisia. Todellisuudessa koen kuitenkin ruotsin osaamisen tason olevan huono, ottaen huomioon, että kyseessä on toinen virallinen kielemme. Olisiko vastavalmistuneita tai harjoittelua suorittavia opiskelijoita mahdollisuus tukea heidän kohdattessaan ruotsinkielisiä asiakkaita? Voisiko kynnystä ruotsin kielen käyttöön madaltaa myös kokeneempien poliisimiesten keskuudessa?

Asetuksessa poliisin hallinnosta mainitaan kielitaitovaatimuksena: "-- kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä

toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito”<sup>1</sup>. Olen kuitenkin havainnut, että niillä laitoksen alueilla, joiden enemmistökieli on suomi, tämä ruotsin tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito ei läheskään jokaisen poliisimiehen kohdalla vaatimuksista huolimatta toteudu.

Olisi mielestäni tärkeää, että ruotsia äidinkielenään puhuvat Suomen kansalaiset olisivat valtaväestön kanssa samalla linjalla kielellisesti. He ovat oikeutettuja samantasoiseen palveluun poliisin kanssa toimiessaan vähintäänkin niillä alueilla, jotka voidaan lukea kaksikielisiksi. Olen kuitenkin siinä mielessä realistinen, etteivät tämän hetken koulutusmäärät ruotsin opetuksessa mahdollista riittävää tasoa ja ylläpito on melkein mahdotonta ilman poliisimiehen omatoimisuutta.

Ideana syntyi tehdä suomi–ruotsi kieliopas, jonka avulla myös suomenkieliset pystyisivät hoitamaan yksinkertaisia ruotsin kieltä vaativia virkatehtäviä. Tämä vähentäisi kaksikielisten kuormitusta ja lopulta johtaisi eittämättä kielitaidon kehittymiseen työntekijöiden keskuudessa. Oppaan käyttö myös vahvistaisi asiakkaiden oikeusturvaa, sillä varmasti on tilanteita, jolloin kaksikielistä poliisia ei saada asiaa välittömästi, tai edes kohtuullisella viiveellä, hoitamaan.

Suuntaan kielioppaani rikostorjuntasektorille, sillä valvonta- ja hälytyssektorille on vastaava opas jo olemassa. Toki tätä opasta voi hyödyntää myös kentällä, esimerkiksi kuulustelutilanteissa. Opas on tarkoitettu käytettäväksi koko poliisiorganisaatiolle, mutta eniten hyötyä siitä lienee kaksikielisissä poliisilaitoksissa, joissa ruotsinkieliset asiakkaat ovat säännöllisempiä.

Rikostorjuntasektori-rajauksen lisäksi rajaan työtäni suuntaamalla sitä eritoten päivittäistutkimuksen työkaluksi. Tämä perustuu siihen, että oppaan tulee olla riittävän yksinkertainen, jotta sen käytettävyys ja tarkoituksenmukaisuus säilyy. Vakavat rikosnimikkeet, kuten törkeät ja ylitörkeät rikokset tai lapsiin kohdistuneet rikokset jätetään käsittelemättä, sillä niiden tutkinnassa selvityksintressi on niin korkea, että kielellisten edellytysten on oltava opasta paremmassa kunnossa. Myös harvinaiset rikosnimikkeet, koskien esimerkiksi ympäristö- ja työrikoksia, on rajattu oppaan ulkopuolelle, ja keskitytty vain arkisiin nimikkeisiin: pahoinpitelyyn ja näpistykseen.

Opinnäytetyön raporttiosuudessa tulen esittelemään produktin tarpeellisuutta puoltavia tiedejulkaisuja ja uutisia. Tämän lisäksi selvitän lukijalle produktin suunnittelutyötä ja toteutusta ja perustelen tiettyjä valintoja työn toteutuksen suhteen. Opinnäytetyön keskeisin kehitystavoite on poliisimiesten

---

<sup>1</sup> Asetus poliisin hallinnosta 15.3.1996/158 16a § 2 mom.

ja -opiskelijoiden ruotsin kielen käytön kynnyksen madaltaminen lisäämällä tarjolla olevia apukeinoja. Välittömänä tavoitteena on tuottaa produktina suomi–ruotsi kielioapas poliisiorganisaatiolle ja saada se sekä opiskelijoiden että henkilökunnan käyttöön.

## 2 TYÖN TOTEUTUS

### 2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuu AMK-tutkintoa suorittavien toimesta pääasiassa kahden eri rakennemallin opinnäytetöitä; tutkimuksellisia ja toiminnallisia. Tutkimukselliset opinnäytetyöt ovat nimensä mukaisesti tutkimuksia, jossa tutkimustulos syntyy aineistoja analysoimalla<sup>2</sup>. Toiminnallinen opinnäytetyö poikkeaa joiltain osin tästä.

Siinä missä tutkimuksellisessa opinnäytetyössä on nimensä mukaisesti tutkimuksellinen työote ja lähestymistapa, on toiminnallinen opinnäytetyö enemmän arvioiva ja tulkitseva. Tämä käy ilmi työskentelytavoissa; Tutkimuksellisessa edetään tarkasti tutkimussuunnitelman mukaisesti, kun taas toiminnallisen opinnäytetyön tuottaminen voi olla vapaampaa. Sekin etenee toki suunnitellusti, mutta suunnitelma muotoutuu usein itse toiminnan aikana.<sup>3</sup>

Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy jonkinlainen tapahtuma, kokeilu tai esimerkiksi uuden toimintatavan tuotos<sup>4</sup>. Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyi produkti, eli tässä tapauksessa kielioapas. Produktin lisäksi toiminnallinen opinnäytetyö sisältää raportointiosuuden työn vaiheista<sup>5</sup>. Raportointi ei ole tutkimuksellisen opinnäytetyön tapaan perinteikästä tai tarkkarajaista tutkimusraportointia ja lisäksi tutkimuksellinen dispositio ei välttämättä ole yhtä selkeä<sup>1</sup>.

### 2.2 SWOT-Analyysi

SWOT-analyysi on strategiatyökalu, joka kehitettiin Yhdysvalloissa 1960-luvulla. Se syntyi alun perin yritysmaailman käyttöön, ja sen tarkoituksena on tarkastella strategista asemaa vertailemalla sisäisten vahvuuksien (**S**trengths) ja heikkouksien (**W**eaknesses) suhdetta ulkoisiin mahdollisuuksiin (**O**pportunities) ja uhkiin (**T**hreats).<sup>6</sup> Yritysmaailman lisäksi SWOT-analyysia käytetään myös

---

<sup>2</sup> Salonen 2013, 11–13

<sup>5</sup> Salonen 2013, 25

<sup>3</sup> Salonen 2013, 41

<sup>6</sup> Madsen 2016, 2–3

<sup>4</sup> Vilka & Airaksinen 2003, 9–10

muilla tieteenaloilla ja siksi se soveltuu työkaluksi myös tämän opinnäytetyön produktin analysointiin ja tulevaisuuden kartoittamiseen. Analyysi sisällytetään työhön myös antamaan lukijalle lisätietoa siitä, millaisen ajatustyön tuloksena produkti on saanut lopullisen muotonsa.



Kaavio 1: SWOT-nelikenttäanalyysi kielioppaasta



### **2.2.1 Vahvuudet**

Kielioppaan vahvuuksina koen sen käytettävyyteen liittyvät tekijät. Olen pyrkinyt luomaan oppaasta mahdollisimman käyttäjäystävällisen, jotta se palvelisi mahdollisimman hyvin lukijaa. Fontit ovat selkeitä ja kokonsa puolesta helppolukuisia, mikä edesauttaa tekstin saavutettavuutta<sup>7</sup>.

Saavutettavuutta parantaa myös se, että opas on ilmainen, eikä siis vaadi käyttäjältään minkäänlaista rahallista panostusta. Uskon tämän asian merkittävästi madaltavan rimaa oppaan käytön suhteen.

Valitsin tuottaa oppaan sähköisessä muodossa, sillä mielestäni se on kohderyhmän kannalta kaikkein tarkoituksenmukaisinta. Rikostorjunnassa työskentelevät poliisit käyttävät merkittävän osan työajastaan tietokoneiden ääressä, ja näin opas on aina helposti saatavilla esimerkiksi kuulustelutilanteessa. Myös halutun kohdan löytäminen on helppoa tietokoneen pikanäppäintoimintoja hyödyntäen. Mikäli lukija haluaa mieluummin hyödyntää fyysistä opasta, ei mikään estä häntä tulostamasta itselleen perinteistä paperista opasta.

Kuten analyysistä on nähtävissä, sanat ”suomenkielinen tekijä”, löytyvät niin vahvuuksista kuin heikkouksista. Tämä oli tietoinen valinta. Näen vahvuutena sen, että suomenkielinen tekijä osaa ruotsia äidinkielenään puhuvaa henkilöä paremmin ottaa huomioon ne tarpeet, joita oppaan käyttäjällä mahdollisesti on. Suomenkielisenä kykenen havaitsemaan asioita, joita kaksikielinen tekijä saattaisi epähuomiossa ylenkatsoa.

### **2.2.2 Heikkoudet**

Samalla yksikielisyyteni on heikkous, sillä vaikka pystyn tarkistuttamaan oikeinkirjoitukseni ruotsia paremmin osaavilta, en pysty tuottamaan täysin luonnollisia käännöksiä. Tämä johtaa esimerkiksi liialliseen kirjakielisyyteen asiakaspalvelutilanteissa.

Heikkoutena koen myös sen, että oppaan täydelliseen hyödyntämiseen vaaditaan tietyntasoinen pohjaosaaminen. Täysin ruotsin kieltä taitamaton ei esimerkiksi selviäisi ruotsinkielisestä kuulustelusta yksin oppaani avulla. Ääntäminen sekä kuulustelukertomuksen kirjaaminen vaativat arvioltani vähintäänkin tyydyttävää ruotsin osaamista pohjalle.

---

<sup>7</sup> California State University Northridge 2021

Oppaan rajaus oli minulle haastavaa ja se muodostaa myös yhden merkittävän heikkouden. Oli mahdotonta työstää oppaaseen kaikkia rikoslain nimikkeitä tai saada siitä sellainen, joka aivan kädestä pitäen veisi lukijan läpi ruotsin kieltä vaativan asiakaspalvelutilanteen. Laajuus olisi ollut hallitsematon ja sellaisen produktin luonti olisi itseltäni vienyt varmasti useamman vuoden.

### **2.2.3 Mahdollisuudet**

Edellä mainittu heikkoustehtävä, laajuus, luo kuitenkin mahdollisuuden tulevaisuuteen. Produktini tarjoaa mielestäni oivan pohjan tulevaisuudessa samantyylistä opasta kokoavalle. Opasta pystytään laajentamaan esimerkiksi uusilla rikosnimikkeillä tai kielioppiin keskittyvillä osioilla.

Tärkein mahdollisuus, joka oppaalla on, on toimia kynnystä madaltavana tekijänä yksittäisten poliisien ruotsin kielen käyttöön ja kehittää yhä olemassa olevaa kielitaitoa. Näin realisoitaisiin oppaan täysi potentiaali. Mikäli yhä useammat kokisivat oppaasta olevan hyötyä, edesauttaisi se saamaan opasta levikkiin ympäri Suomea. Tämä taas voisi johtaa tärkeään päämäärään, eli ruotsinkielisten oikeusturvan kasvamiseen heidän ollessa tekemisissä poliisin kanssa.

### **2.2.4 Uhat**

Tulevaisuus on kuitenkin epävarmaa ja SWOT-analyysissä tarkastellaan myös mahdollisia uhkakuvia. Kukaan ei voi täysin ennustaa, miten ruotsin kieli ja sen asema suomalaisessa yhteiskunnassa tulee kehittymään. Esimerkiksi poliisin osalta on väläytely mahdollisuutta poistaa ruotsin kielitaidon vaatimus maahanmuuttajataustaisilta opiskelijoilta<sup>8</sup>. Voisiko tämä johtaa siihen, että jonain päivänä Suomen virkamiehiltä ei enää vaadittaisi ruotsinkielistä palvelua ja kielioppaasta tulisi täysin hyödytön?

Yhteiskunnan ja kielipolitiikan ohella myös lainsäädäntö on jatkuvan muutoksen kohteena. Uhkakuvana voisi olla myös se, että osa nimikkeistä, joita olen käsitellyt, poistuvat tai kokevat niin suuria muutoksia, että oppaasta tulee käyttökelvoton. Minulla ei ole mahdollisuutta pitää yllä jatkuvasti päivittyvää versiota, jotta esimerkiksi kuultavan oikeudet ja velvollisuudet pysyisivät niin ajan tasalla, että ne kestäisivät laillisuusvalvonnan syynin.

Murheellisena uhkana tietysti on myös se, että mikäli epäonnistun markkinoimaan opastani eteenpäin, jää sen käyttöaste niin vähälle, etteivät aikaisemmin mainitsemani mahdollisuudet pysty toteutumaan. Sama lopputulos olisi myös, jos oppaan loppukäyttäjät katsoisivat sen olevan hyödytön tai tarpeeton.

---

<sup>8</sup> Rautio 2017

## 3 KAKSIKIELINEN SUOMI

### 3.1 Historiaa

Suomen ja ruotsin kielillä on pitkä, yhteinen historia suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen osia on ollut Ruotsin hallinnassa historiassa parhaimmillaan jopa yli 600 vuoden ajan, ja pitkään Venäjän vallan allakin oli autonomisen Suomen hallinnon kielenä ruotsi, aina vuoteen 1902 asti. Tuolloin suomalaisuus oli voimissaan ja suomi nousi ruotsin kielen rinnalle toisena virallisena kielenä. Siitä saakka näitä molempia kieliä on voinut käyttää virallisissa yhteyksissä.<sup>9</sup>

Tuon jälkeen Suomen kaksikielisyyttä on vahvistettu esimerkiksi vuoden 1922 säädetyssä kieli-laissa, joka määritteli suomen ja ruotsin kielet yhdenvertaisiksi kansalliskieliksi. Samalla turvattiin yksilön kielelliset oikeudet viranomaismenettelyissä. Tämä laki uusittiin vuonna 2004, tarkentaen edelleen perustuslakia ja kielellisiä oikeuksia.<sup>1</sup>

### 3.2 Nykytila

Suomen 310 kunnasta 49 on kaksi- tai ruotsinkielisiä. Kaikki 16 ruotsinkielistä kuntaa sijaitsevat Ahvenanmaalla. Suomen 33 kaksikielisestä kunnasta 18:ssa on enemmistökielenä suomi, 15:ssa ruotsi. Kaksikielisissä kunnissa asuu yhteensä noin 1,75 miljoonaa suomalaista.<sup>10</sup>

Kunta on kaksikielinen, kun vähemmistökieliseen ryhmään kuuluu vähintään 8 % asukkaista tai yhteensä 3000 asukasta. Vaikka kunta ei täyttäisikään näitä vähimmäisvaatimuksia, voi kaksikielisen kunnan asemaa hakea kunnanvaltuuston esityksellä. Näin on tehnyt esimerkiksi Lohja, joka on ollut vuodesta 1997 vapaaehtoisesti kaksikielinen.<sup>3</sup>

Ruotsi on Suomen väestön keskuudessa toiseksi puhutuin kieli suomen jälkeen. Suomen väestöstä ruotsia äidinkielenään puhuvia on siis satoja tuhansia enemmän kuin esimerkiksi venäjää tai arabiaa äidinkielenään puhuvia.<sup>11</sup>

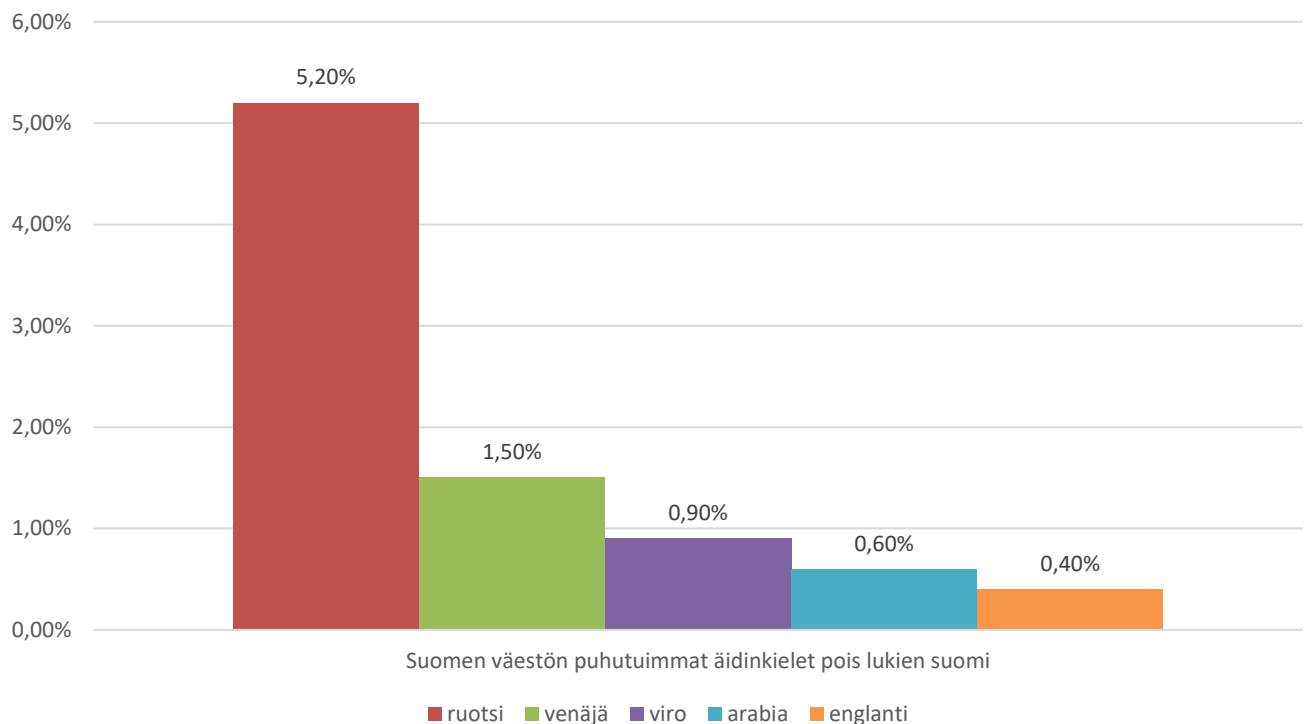
---

<sup>9</sup> Harmanen & Oker-Blom

<sup>11</sup> Tilastokeskus 2021

<sup>10</sup> Kuntaliitto 2020

Alla oleva graafi (Kaavio 2) on tehty Tilastokeskuksen väestölukujen pohjalta ja sen tarkoitus on havainnollistaa suomen kielen jälkeen viiden puhutuimman äidinkielen suhdetta toisiinsa. Tämän tilaston valossa lienee selvää, että ruotsin kielen osaamiselle on tarvetta viranomaismenettelyissä.



*Kaavio 2: Suomen väestön puhutuimmat äidinkielet pois lukien suomi.<sup>11</sup>*

## 4 RUOTSIN KIELI POLIISISSA

Olen itse kokenut, että ruotsin kielen asema on kokenut tietynlaista inflaatiota viime vuosikymmeninä ja tämä saattaa heijastua myös poliisiin. Aivan tuulesta temmattu ei oletukseni ole, sillä Euroopan neuvoston Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen neuvoantava komitea toteaa viidennessä Suomea koskevassa päätöslauselmassaan Suomen ruotsinkielisten kokevan, että heidän perustuslaillisia kielellisiä oikeuksiaan poljetaan päivittäin<sup>12</sup>.

Lisäksi komitea kertoo havainneensa ruotsinkielisten keskuudessa epäilyksiä siitä, etteivät viranomaisten kielilupaukset toteudu käytännön elämässä<sup>12</sup>. Mitä nämä kielelliset oikeudet ovat ja onko poliisilla ongelmia toteuttaa niitä?

---

<sup>12</sup> Euroopan neuvosto 2019, 5

## 4.1 Lainsäädäntö

Suomen perustuslain toisen luvun 17. pykälä käsittelee ihmisten oikeuksia omaan kieleen ja kulttuuriin. Siellä määritellään Suomen kansalliskieliksi suomi ja ruotsi. Pykälässä mainitaan myös, että lailla turvataan jokaisen oikeus käyttää suomen ohella myös ruotsia viranomaisessa asiassa. Näiden lisäksi pykälä myös velvoittaa julkista valtaa huolehtimaan molempien kielten väestöjen yhteiskunnallisista tarpeista.

Perustuslain lisäksi myös kielilain löytyy viranomaistoimintaa kielenkäytön osalta velvoittavia pykäläitä. Viranomaisen tulee huolehtia yksityishenkilön kielellisten oikeuksien toteutumisesta omaaloitteisesti<sup>13</sup>. Viranomaisen kaksikielisyyden tulee myös näkyä yleisölle ulospäin kaikessa toiminnassa, kuten viestinnässä, ja viranomaisilla on velvollisuus vaalia kielellistä kulttuuriperintöä sekä edistää niin suomen kuin ruotsin kielen käyttöä<sup>14</sup>. Molempien kansankielten näkyvyys ja symbolinen arvo ei siis ole vain mielipidekysymys, vaan myös oikeusturvakysymys.

Poliisin tekemä esitutkinta raamitetaan tarkasti esitutkintalaissa. Lain neljännen luvun 12 pykälä koskee esitutkinnan käsittelykieltä. Kaksikielisen poliisilaitoksen alueella tulee käyttää esitutkinnassa epäillyn kieltä, joko suomea tai ruotsia. Yksikielisen poliisilaitoksen alueella esitutkinnassa käytetään lähtökohtaisesti virka-alueen kieltä, jollei viranomaisen asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen päätä toisen kielen käyttämisestä.<sup>15</sup>

## 4.2 Osaamisvaatimukset

Suomessa on 11 poliisilaitosta, joista kuusi on kaksikielisiä. Nämä ovat Helsingin poliisilaitos, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Kaakkois-Suomen poliisilaitos, Lounais-Suomen poliisilaitos, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos sekä Pohjanmaan poliisilaitos.<sup>16</sup>

Lainsäädäntö linjaa, että kaksikielisessä viranomaisessa poliisimieheltä vaaditaan suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Näin siis niillä alueilla, joissa suomi on väestön enemmistön kieli. Mikäli enemmistön kieli on ruotsi, kuten esimerkiksi Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella sijaitsevassa Kemiönsaaressa<sup>17</sup>, vaihtuvat kielivaatimukset päittäin.<sup>18</sup>

---

<sup>13</sup> Kielilaki 23 § 1–2 mom.

<sup>14</sup> Kielilaki 35 § 3 mom.

<sup>15</sup> Esitutkintalaki 4:12.1

<sup>16</sup> Poliisihallitus 2013, 14

<sup>17</sup> Kotimaisten kielten keskus

<sup>18</sup> Asetus poliisin hallinnosta 15.3.1996/158 16a § 3 mom.

### 4.3 Havaittuja haasteita

Poliisihallitus selvitti vuonna 2013 kansalaisten kokemuksia poliisipalveluiden toteutumisesta heidän äidinkielellään. Selvitys tehtiin tukemaan poliisin hallintorakennemuutosta ja se toteutettiin kansalaisille suunnattuna kyselytutkimuksena. Tuloksista kävi ilmi, että lähes 40 prosenttia ruotsinkielisiä palveluita toivovista koki, että ruotsinkielisen palvelun saatavuus on joko heikkoa, tai sitä ei ole ollenkaan saatavilla poliisin kanssa asioidessa tai sen palveluja käytettäessä. Rärkeimmin ruotsin kielen kysyntä ei vastaa tarjontaa Vaasassa ja pääkaupunkiseudulla.<sup>19</sup>

Elina Loikkanen ja Noora Rasilainen ovat tutkineet Pro gradu -tutkielmassaan suomenruotsalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista poliisin toiminnassa. Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluin ja kyselylomakkein ja sen tehtävänä on ollut kartoittaa ruotsinkielisten palvelujen tilaa Vantaan poliisissa.<sup>20</sup>

Kyselyssä on tarkasteltu mm. miten poliisit mieltävät oman ruotsin kielen taitonsa suhteessa siihen, että heidän pitäisi hoitaa työtehtäviään ruotsiksi. 72 % vastaajista on pitänyt kielitaitoaan jokseenkin riittämättömänä ja 16 % täysin riittämättömänä.<sup>21</sup> Kysyttäessä vastaajien omaa arviota ruotsinkielisestä puheen tuottamisesta, vastasi 48 % sen olevan melko huonoa ja 16 % vastaajista huonoa.<sup>22</sup> Osa vastanneista poliiseista oli kuitenkin halukas saamaan lisäkoulutusta ruotsissa.<sup>23</sup>

Tuoreempi tutkimus on Sanna Heittolan tohtoriväitöskirja ”Poliisista päivää, från polisens god dag”. Väitöskirjassaan Heittola mm. pyrkii tunnistamaan kaksikielisen poliisitoiminnan haasteita ja kehittämistarpeita. Tutkimusaineiston Heittola on koostanut sadoista poliisien verkkokyselyvastauksista ja kymmenistä haastatteluista.<sup>24</sup>

Suurin osa Heittolan tutkimukseen vastanneista suomenkielisistä poliiseista piti ruotsinkielentaitojaan tyydyttävänä tai välttävänä, kun tarkasteltiin ruotsin suullista osaamista sekä kirjoitus-, luku- ja kuulotaitoa. Nämä vastaajat arvioivat lukutaitonsa olevan neljästä teemasta heidän vahvin osaamisalueensa ja kirjoitustaito heikoin. Vastausten perusteella poliiseilla on ruotsin kielen suhteen paremmat vastaanotto- kuin tuottotaidot.<sup>25</sup>

---

<sup>19</sup> Poliisihallitus 2016, 2

<sup>23</sup> Loikkanen & Rasilainen 2010, 90–91

<sup>20</sup> Loikkanen & Rasilainen 2010, 2

<sup>24</sup> Heittola 2017, Tiivistelmä

<sup>21</sup> Loikkanen & Rasilainen 2010, 80–81

<sup>25</sup> Heittola 2017, 88–89

<sup>22</sup> Loikkanen & Rasilainen 2010, 77–78

Heittolan väitöskirjassa huomiota herättää hänen tutkimuksensa liittyen siihen, miten kielilain sekä poliisin hallinnosta annetun asetuksen vaatimukset täyttyvät poliisissa. Tutkimus osoitti erot suomenkielisten poliisien koetussa ruotsin kielitaidossa miehistön, alipäällystön ja päällystön välillä. Kyselyyn vastaajat työskentelivät kaksikielisillä poliisilaitoksilla, joten heiltä tulisi vaatia ruotsin kielen vähintään tyydyttävää kirjallista ja suullista osaamista. Vastausten perusteella suomenkielisestä päällystöstä tähän ylsi 50 %, alipäällystöstä 43,5 % ja miehistöstä ainoastaan 35,4 %. Yhteensä kielivaatimukset toteutuivat siis vain 38,8 % vastaajista.<sup>26</sup> Heittolan väitöskirjasta kuitenkin ilmenee, samoin kuin edellä käsitellyssä pro gradu -tutkielmassa, että kielitaidon kehittämishalua löytyy. Suomenkielisistä vastaajista peräti 61,8 % on samaa tai osittain samaa mieltä, että osallistuisivat ruotsin kielen kurssille, mikäli sellainen järjestettäisiin.<sup>27</sup>

Eräs viimeisimmistä ruotsin kieltä poliisissa käsittelevistä julkaisuista on Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös asiassa 616/2018. Päätös annettiin vuonna 2020. Lautakunta antoi langettavan päätöksen tapauksessa, jossa alaikäinen, ruotsia äidinkielenään puhunut nuori, oli siirretty selviämishoitoasemalta poliisin putkaan Helsingissä syksyllä 2017. Nuori oli pyytänyt asioida poliisin kanssa ruotsiksi, mutta hänen kanssaan asioineet poliisit olivat käyttäneet suomea.<sup>28</sup>

Helsingin poliisilaitos myönsi tapauksessa kielellisen menettelyvirheen, mutta kiisti nuoren oikeuksien loukkaamisen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kuitenkin katsoi, että nuoren perustuslaillista oikeutta käyttää omaa kieltään oli tilanteessa rajoitettu ja Helsingin poliisin näin syrjineen nuorta kielen liittyvän syyn perusteella. Poliisilaitosta kiellettiin jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyä 5000 euron uhkasakolla.<sup>19</sup> Lautakunnan tekemä päätös oli ensimmäinen ruotsin kieltä koskeva syrjintäpäätös<sup>29</sup>.

## 5 PRODUKTIN TAVOITE

Kuten edellisestä aluvuusta voi huomata, asettavat tehdyt tutkimukset ja annetut lausunnot suomenruotsalaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen ylle epäilyksen varjon. Poliisien kielitaito ei tunnu olevan vaaditulla tasolla, puhumattakaan siitä tasosta, mikä tarvittaisiin omien tehtävien hoitoon toisella kotimaisella.

---

<sup>26</sup> Heittola 2017, 91–93

<sup>27</sup> Heittola 2017, 110

<sup>28</sup> Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta 2020

<sup>29</sup> STT 2020

Tämän opinnäytetyön produktina syntyvän kielioppaan tarkoituksena ei ole ottaa harteilleen tämän epäkohdan täydellistä korjaamista. Pysin tuomaan oppaalla ruotsin kieltä lähelle yksittäisen miehistätasoisen poliisimiehen työpäivää ja mahdollistaa ”hypyn tuntemattomaan” niille, joilla on halukkuutta, muttei ehkä uskallusta, kohdata ruotsinkielisiä asiakkaita.

Kieliopas vaatii lukijaltaan jonkinlaisen ruotsin kielen pohjaosaamisen, jotta sitä voisi hyödyntää esimerkiksi kuulustelutilanteessa. Kuka vain voi kuitenkin tarttua siihen opiskelumielessä. Vaikka opas ei käsittelekään lauseenjäseniä, verbien taivutuksia tai muutakaan kielioppia, on siellä muutamia yksinkertaisia lauseita, joita jokainen poliisimies saattaa tarvita työssään.

Nykyisten poliisimiesten lisäksi opas saattaa palvella myös tulevia virkamiehiä. Poliisiammattikorkeakoulusta lähetään opiskelijoita harjoitteluun ympäri Suomea, ja joskus käy niin, että hieman heikommin ruotsia osaava saattaa päätyä kaksikieliselle alueelle ja pääsee työssään kohtaamaan ruotsinkielisiä asiakkaita. Kielioppaan avulla voi näihin asiakaskohtaamisiin valmistautua etukäteen ja mikäli kohtaamiseen ei ole pystynyt varautumaan, on opas mahdollista saada tueksi muutamalla älypuhelimien painalluksella.

## **6 PRODUKTIN TOTEUTUS**

### **6.1 Idea**

Opinnäytetyön aihe valikoitui pitkän prosessin jälkeen. Jo ensimmäisenä opiskeluvuoteni oli ajatukseni tehdä jokin ruotsin kieltä sivuava opinnäytetyö. Ajatus jäi kuitenkin taka-alalle ja palasi mieleeni vasta harjoittelussa kesällä 2021. Tuolloin pääsin itse tekemisiin ruotsinkielisten asiakkaiden kanssa ja huomasin puutteita omassa kielitaidossani. Tämän lisäksi huomasin, että moni yksikielisyistä kollegoistani tuskaili saman aiheen ympärillä.

Aloin tutkimaan, millaisia ruotsin kieltä käsitteleviä opinnäytteitä oli aikaisemmin tehty ja niitä selaillessani valkeni idea kielioppaasta. Huomasin, että valvonta- ja hälytyssektorille on tehty jo erittäin laadukas ja kattava kieliopas, mutta rikostorjunnan puolelta vastaava puuttuu.

Aloitin suunnittelemalla produktiin sisällytettäviä asioita loppukesästä. Ensimmäisenä tuli mieleeni helpottaa ruotsinkielisiä kuulustelutilanteita ja niinpä työ sai hyvin käytännönläheisen, tutkintapainotteisen sisällön. Samalla syntyi päätös teettää opas vain sähköiseen muotoon, sillä rikostorjunnassa työ tapahtuu paljolti päätelaitteen edessä.



## 6.2 Rajaus

Haastavinta heti käännöstyön jälkeen oli aiheen rajaus. Mitä rikosnimikkeitä käsittelisin, kuinka laajasti ja mistä näkökulmasta. Mietin, millaiset tilanteet olivat tulleet itselleni harjoittelun aikana useimmin vastaan ja millaisten asioiden hoitamiseen suppea opas voisi olla hyödyllinen.

Päädyin sisällyttämään oppaaseen vain pari rikosnimikettä; näpistyksen ja pahoinpitelyn. Nämä olivat niitä nimikkeitä, joita omalla tutkintajaksollani kohtasin usein. Lisäksi niiden tekotavat ovat yleensä yksinkertaisia, eikä selvittäminen välttämättä vaadi näyttäviä teknisiä tai taktisia menetelmiä. Myös sakon tiedoksianto oli asia, jonka koin riittävän yksinkertaisena, jotta sen pystyi lisäämään oppaaseen.

Kartoitin myös tarkkaan jo olemassa olevien oppaiden ja oppikirjojen sekä käännösten sisältöä päällekkäisyyksiä välttääkseni. Tämä ohjasi lopulta ratkaisujani karsia oppaastani pois esimerkiksi Valvonta- ja hälytyssektorin sanastoa.

Rajaus ja sisältöä muokkasi myös se kullannarvoinen palaute, jota sain opinnäyteseminaareissa. Kokeneet ohjaajat pystyivät neuvomaan siitä, minkä he kokivat hyödyllisenä ja kanssaopiskelijat antoivat ideoita, joiden avulla kykenin muokkaamaan erityisesti oppaan käytettävyyttä. Näiden lisäksi olin myös yhteydessä virkaatekeviin poliiseihin Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Heiltä sain hyvää palautetta ja korjausehdotuksia oppaan työstön eri vaiheissa.

## 6.3 Kieliasu

Yksikielisenä ei ollut kovin helppoa lähteä kääntämään tekstiä, joka tuottaa asiaan perehtymättömälle suomenkielisenäkin ongelmia. Tönnön lakikielen muokkaaminen ymmärrettävään muotoon vei aikaa, samoin kuin oikeakielisyyden varmistaminen.

Päädyin käyttämään oppaassa melko virallista kieltä. Päätös oli tietoinen ja sillä halusin varmistaa asioiden esittämisen oikeellisuuden ja yksiselitteisyyden. Koin myös, että esimerkiksi teittitelevä persoonapronomini te (ruotsiksi ni), sopii viralliseen kuulustelutilaisuuteen paremmin kuin sinutteleva sinä (ruotsiksi du).

Oikeakielisyyden suhteen konsultoin ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvia poliiseja sekä siviilejä. Lopuksi luovutin valmiin produktin oikoluettavaksi Poliisiammattikorkeakoulun ruotsin kielen ja viestinnän lehtori Maritta Mieltylle.

## 6.4 Ulkoasu

Pitkin oppaan tekoa pyrin kiinnittämään huomiota myös sen ulkoasuun. Halusin tekstin olevan helppolukuista ja selkeää, jotta oppaan käyttö ei jäisi ainakaan näistä tekijöistä kiinni. Päätin käyttää lihavoitinta keinona erottaa kielet toisistaan ja lisäksi käytin muutamia värivalintoja tekstin sisällä laventaakseni käännösten käyttömahdollisuutta.

## 7 POHDINTAA

Aihetta valikoidessani osasin odottaa, että siihen liittyen on jo olemassa runsaasti tutkimusta, uutisointia ja käännöstyötä. Olin törmännyt viime vuosien aikana mediassa useasti keskusteluun ruotsin tarpeellisuudesta tai tarpeettomuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa ja tiesin, että asiaa on varmasti myös tieteellisesti tutkittu.

Yllätyin kuitenkin, että nimenomaan poliisiorganisaatioon ja sen onnistumisiin ja epäonnistumisiin kielellisen tasa-arvon toteuttajana oli tarttunut niinkin moni ulkopuolinen tutkija. Samalla minua hämmensi, ettei esimerkiksi Poliisihallitus ollut itse asian tiimoilta viime vuosina juuri selvitystöitä teettänyt. Riippumattomat tutkimustulokset kertovat karua kieltä siitä, että selvitys- ja kehitystyö ruotsin kielen aseman parantamiseksi poliisissa saattaisi tulla tarpeeseen. Käsittelemäni teoriapohjaa vahvistavat tutkimukset eivät ole kovin tuoreita, ja siksi olisi mielenkiintoista nähdä, ovatko asiat muutamien vuosien aikana kehittyneet ja jos ovat, niin mihin suuntaan.

Olen tyytyväinen, että sain pidettyä oppaani sisällön sellaisena, että se voidaan julkaista sellaisenaan, täysin julkisena. Silloin tällöin opinnäytetöistä joudutaan salaamaan osia tai suuriakin kokonaisuuksia, mikä on niiden käytettävyyden kannalta sääli. Tästä oppaasta pääsevät nyt hyötymään mahdollisesti myös lukijat poliisiorganisaation ulkopuolelta, ja toivon sen herättävän kipinää aihetta sivuvaan uuteen tutkimukseen. Tulevaisuuden tutkimus- ja kehitystyöideoita voisivat olla esimerkiksi poliisikoulutuksen kieliopetuksen vastaaminen työelämän vaatimuksiin tai kieliooppaan laajentaminen lupapuolelle sekä kohdennettuun tutkintaan.

Itselleni produktin työstö toimi myös hyvänä oppimiskokemuksena. Osa sanastosta tuli itselleni uutena ja uskon, että tämän projektin ansiosta oma kielitaitoni on parantunut ja kynnys sen hyödyntämiselle madaltunut. Uskon, että samankaltainen kehityskaari on mahdollista myös valmiin oppaan käyttäjille.

## LÄHTEET

California State University Northridge (CSUN), 2021: Flyers & Infographics. Luettavissa:

[https://www.csun.edu/sites/default/files/flyers\\_infographics.pdf](https://www.csun.edu/sites/default/files/flyers_infographics.pdf). Luettu: 10.09.2021.

Euroopan neuvosto 2019: Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen neuvoo-antava komitea (ACFC) – Viides Suomea koskeva päätöslauselma, Yhteenvedo. Luettavissa:

<https://rm.coe.int/5th-op-finland-summary-fin/16809fdcdf>. Luettu 10.10.2021.

Harmanen, Minna & Oker-Blom, Gun: Suomen kielen ja ruotsin kielen historiasta. Opetushallitus. Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus>. Luettu 12.10.2021.

Heittola, Sanna 2017: "Poliisista päivää, från polisens god dag", Språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinsrättningarna i Finland. Vaasan yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Ruotsin kielen laitos. Väitöskirja.

Kotimaisten kielten keskus: Suomen ruotsinkieliset kuntien nimet – Kaksikieliset kunnat, joissa enemmistökieli on ruotsi. Luettavissa: [https://www.kotus.fi/julkaisut/nimijulkaisut/ruotsinkieliset\\_kuntien\\_nimet#Kaksikielisetkunnatjoissaenemmistokieliaruotsi](https://www.kotus.fi/julkaisut/nimijulkaisut/ruotsinkieliset_kuntien_nimet#Kaksikielisetkunnatjoissaenemmistokieliaruotsi). Luettu 10.10.2021

Kuntaliitto 2020: Kaksikieliset kunnat. Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/kunnat-ja-kuntayhtymat/kaksikieliset-kunnat>. Luettu 12.10.2021

Loikkanen, Elina & Rasilainen, Noora 2010: Förverkligande av språkliga rättigheter i Finland. En studie av svenskans ställning i polisens verksamhet i det tvåspråkiga Vanda. Turun yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Madsen, Dag Øivind 2016: SWOT Analysis: A Management Fashion Perspective. International Journal of Business Research, Luettavissa: <https://ssrn.com/abstract=2615722>. Luettu 02.09.2021

Poliisihallitus 2016: POL-2016-5644 – Poliisihallituksen lausunto kielilainsäädännön soveltamisesta 2016. Luettavissa:

[https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/FINAL\\_Koonti\\_LIITTEINEEN\\_Kielilainsaadannon\\_soveltaminen.pdf/18df93b4-0ef3-4e74-af9f-80e86b5e5181/FINAL\\_Koonti\\_LIITTEINEEN\\_Kielilainsaadannon\\_soveltaminen.pdf](https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/FINAL_Koonti_LIITTEINEEN_Kielilainsaadannon_soveltaminen.pdf/18df93b4-0ef3-4e74-af9f-80e86b5e5181/FINAL_Koonti_LIITTEINEEN_Kielilainsaadannon_soveltaminen.pdf). Luettu

17.10.2021

Poliisihallitus 2013: Kielelliset poliisipalvelut - Kielelliset poliisipalvelut-työryhmän loppuraportti. Luettavissa: [https://poliisi.fi/documents/25235045/42553324/julkaisu\\_2\\_2013.pdf/33992823-f104-95b3-c129-c3a751e15dcb/julkaisu\\_2\\_2013.pdf?t=1605300751841](https://poliisi.fi/documents/25235045/42553324/julkaisu_2_2013.pdf/33992823-f104-95b3-c129-c3a751e15dcb/julkaisu_2_2013.pdf?t=1605300751841). Luettu 01.11.2021

Rautio, Marjatta 2017: Pitääkö maahanmuuttajapoliisin osata ruotsia?, YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8489880>. Luettu 01.11.2021

Salonen, Kari 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön - Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja, Juvenes Print Oy, Tampere.

STT 2020: Päätös: Helsingin poliisi syrji kiinni otettua ruotsinkielistä nuorta, kun hänen kanssaan ei asioitu ruotsiksi. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11404818>. Luettu 15.10.2021

Tilastokeskus 2021: Väestö – Väestö kielen mukaan 31.12.2020. Luettavissa: [https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6%20kielen%20mu-kaan%2031.12.](https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6%20kielen%20mu-kaan%2031.12.) Luettu: 10.10.2021

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003: Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.–2. Painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Jyväskylä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta 2020: Dno/616/2018. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös. Luettavissa: [https://www.yvtlk.fi/material/attachments/ytalk/liitteet\\_ytalk/N64HW15rd/YVTlk-tapausseloste-14.5.pdf](https://www.yvtlk.fi/material/attachments/ytalk/liitteet_ytalk/N64HW15rd/YVTlk-tapausseloste-14.5.pdf). Luettu 15.10.2021.

## **LIITE 1**

Liitteenä opinnäytetyön produkti: suomi–ruotsi kieliopas rikostorjuntasektorille. Opas erillisenä pdf-tiedostona helppokäyttöisyyssyistä.